

עזרא הסופר

1) הקדמה ליד החזקה לרמב"ם

וברוך בן נריה קיבל מירמיה ובית דינו. ועזרא ובית דינו קיבלו מברוך בן נריה ובית דינו. בית דינו של עזרא הם הנקראים אנשי כנסת הגדולה והם חגי זכריה ומלאכי דניאל וחנניה ומישאל ועזריה ונחמיה בן חכליה ומרדכי בלשן וזרובבל והרבה חכמים עמהם תשלום מאה ועשרים זקנים. האחרון מהם הוא שמעון הצדיק והוא היה מכלל המאה ועשרים. וקיבל תורה שבעל פה מכולם והוא היה כהן גדול אחר עזרא.

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טו עמוד א
תניא, אמר רבי יהושע בן קרחה: מלאכי זה עזרא

מלאכי פרק א

(א) מִשָּׂא דְבַר יְקִיָּא אֶל יִשְׂרָאֵל בְּיַד מְלָאכִי:

תרגום יונתן מלאכי פרק א

(א) מטל פתגמא דיי על ישראל ביד מלאכי דיתקרי שמיה עזרא ספרא:

2) תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טז עמוד ב

אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא: גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש, שכל זמן שברוך בן נריה קיים - לא הניחו עזרא ועלה.

שיר השירים רבה פרשה ה

דניאל וסיעתו וחבורתו עלו באותה שעה אמרו מוטב שנאכל סעודת ארץ ישראל ונברך על א"י, עזרא וסיעתו וחבורתו לא עלו באותה שעה, ולמה לא עלה באותה שעה עזרא שהיה צריך לברר תלמודו לפני ברוך בן נריה, ויעלה ברוך בן נריה, אלא אמרי ברוך בן נריה אדם גדול וישיש היה ואפילו בגלקטיקא לא היה יכול להטען, אמר ריש לקיש מקודש הבית שלא עלה עזרא באותה שעה, שאילו עלה עזרא באותה שעה היה לשטן לקטרג ולומר מוטב שימש עזרא בכהונה גדולה מלשמש יהושע בן יהוצדק כהן גדול ויהושע בן יהוצדק היה כהן גדול בן כהן גדול, אבל עזרא ע"י שהיה אדם צדיק לא היה ראוי לשמש בכהונה גדולה כמותו.

3) מלבי"ם עזרא פרק ז

(ו) הוא עזרא, שמעון הצדיק שהיה משירי כנה"ג אמר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח, כי בימי כנסת הגדולה נתבצרו שלשה עמודים אלה על ידי ג' אנשים מסוימים, ע"י זרובבל ויהושע הכ"ג נבנה המקדש ונתבצרה עמוד העבודה, ואחריו יצא עזרא לכונן עמוד התורה, ואחריו נחמיה שבנה חומות העיר ועסק במדיניות לבצר עמוד ג"ח, כמו שיתבאר בספרו, וז"ש שהוא עלה מצד שהוא סופר מהיר בתורת ה' ועלה לכונן עמוד התורה, וזאת בקש מן המלך ונתן לו, כמ"ש מפסוק כ"ה ואילך, ומצד זה היתה יד אלהים טובה עליו בהשגחתו הפרטיית שלא תשתכח תורה מישראל:

4) תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כא עמוד ב - דף כב עמוד א

תניא, רבי יוסי אומר: ראוי היה עזרא שתינתן תורה על ידו לישראל, אילמלא (לא) קדמו משה. במשה הוא אומר ומשה עלה אל האלהים, בעזרא הוא אומר הוא עזרא עלה מבבל, מה עלייה האמור כאן תורה - אף עלייה האמור להלן תורה. במשה הוא אומר ואתי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים, בעזרא הוא אומר כי עזרא הכין לבבו לדרש את תורת ה' (אלהיו) ולעשות וללמד בישראל חק ומשפט. ואף על פי שלא ניתנה תורה על ידו -

נשתנה על ידו הכתב, שנאמר וכתב הנשתון כתוב ארמית ומתרגם ארמית וכתוב בלא כהלין כתבא למקרא ופשרא להודעה למלא, וכתוב וכתב את משנה התורה הזאת - כתב הראוי להשתנות. למה נקרא אשורית - שעלה עמהם מאשור.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת סנהדרין דף כא עמוד ב
הוא עזרא עלה מבבל מה עלייה כו' אף עלייה האמור להלן תורה כו'. תלה תורתו בעלייתו מבבל לפי שאוירא דא"י מחכים כמו משה שעלה אל האלהים וק"ל:

5) מלבי"ם עזרא פרק ז

(יא) וזה פרשגן הנשתון, ר"ל שהמלך נתן לו הפקודה בכתב ולשון פרסי, והועתק ללשון ארמי שמדברים בה במדינת סוריא, ע"פ שרי המלך הממונים ע"ז שהעידו שההעתקה משתוה עם הכתב, שזה פי' מלת נשתון כנ"ל, ספר דברי מצות, מפרש מדוע נקרא סופר, לא מפני מלאכת ספרות לפרנסתו, רק שהיה סופר ומונה דברי מצות ה', שספר אותיות התורה ועשה סייג למסורה, וכן גדר גדרים בהעתקת יתר כתבי הקדש לנקותם מכל סיג, וגם ספר דברי תורה שבעל פה המסורה שזה נכלל במלת חקים כנ"ל: על ישראל, נראה שנמשך למעלה אשר נתן המלך לעזרא על ישראל בעבור ישראל ולצרכם:

6) משבצות זהב על ספר עזרא פרק ז

כח. ועלי הטה חסד לפני המלך... ואני התחזקתי כיד ה' אלקי עלי ואקבצה מישראל ראשים לעלות עמי. וכתב רמ"ד וואלי זצ"ל "ואמנם כבר ידוע שאם אין אדם מתחזק מעצמו לעשות טוב, אז אין מחזיקים אותו מן השמים, דהא באיתערותא דלתתא איתער לעילא, וזהו שאמר: 'ואני התחזקתי ביד ה' אלקי ואקבצה מישראל ראשים לעלות עמי', כי עזרא הסופר היה צריך חיזוק גדול לקבוע את העולים, כי היו יודעים שאין זו גאולה שלימה אלא פקידה בלבד, ועניניהם מצליחים בבבל והיו מתייראים שלא יצליחו כל כך בארץ ישראל, כי שינוי מקום שינוי מזל. ולכן היה צריך להתחזק הרבה להביאם לעזוב את הטוב המוחזק בתוחלת הראוי (בדבר של תקוה בלבד), וכל שכן היה צריך להתחזק על זה, כדי שלא יהיו לחרפה בעיני המלך והשרים, שנותנים להם רשות לחזור אל מקום מנוחתם וקדושתם, והם אינם חוששים לעלות, שידמו בכך למי שפותחים לו פתח בית הסוהר, והוא אינו חושש לצאת מתוכה, שאין חרפה גדולה מזו", עכ"ל.

7) רש"י מסכת קידושין דף סט עמוד ב

ואבינה בעם - מי היה ומי לא היה ש"מ לא ידע עזרא מי עלה עמו ומי לא עלה עמו וסבור שהיו שם לויים כשרים ולא מצא ראויים לעבודה אלא מאותן שקצצו בהונות ידיהם בשיניהם ואמרו איך נשיר את שיר ה' וגו' במזמור על נהרות בבל (תהלים קלז) שאמר להם נבוכדנצר שירו לנו משיר ציון עמדו וקצצו בהונות ידיהם בשיניהם ואמרו לו איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר לא נשיר לא נאמר אלא איך נשיר אין לנו במה למשמש בנימי הכנורות מאותן עלו ומן הכשרים לא מצא לפי שהיו יושבים בבבל בשלוח והעולים בירושלים היו בעוני ובטורח המלאכה ובאימת כל סביבותיה

8) מלבי"ם עזרא פרק ח

(כב - כג) כי בושתי, שהגם שהיה ראוי שלא יסמך על הנס, דאף ששלוחי מצוה אינם נזוקין היכא דשכיח הזיקא שאני, והיה ראוי שיבקשו חיל ופרשים, עז"א שבשו מלבקש זאת, כי הם אמרו שהשגחת ה' הפרטיית נלוח עמהם תמיד בדרך הנסיי, ולכן בקשו זאת מאלהים, ויעתר לנו, פי' הראב"ע שה' הודיע להם זאת ע"י חלום, וי"ל כרחב"ד שהיה מתפלל על החולים. ואומר זה חי וזה מת וכו', אם שגורה תפילתי בפי וכו', כמ"ש בפ' אין עומדין:

משבצות זהב

ובכתבי הג"ר שמעון שוואב זצ"ל פירש, שעזרא לא ביקש תחילה את עזרת המלך, כי חשב שכולם יעלו אתו, ואז תהיה להם בודאי ישועה גדולה ונסיית, והיו יוצאים ביד רמה כמו שיצאו ממצרים ביד רמה, אבל כשראה עזרא שרק מעטים עולים עמו ורוב בני ישראל לא הצטרפו לעלות, מתוך כך הבין שלא יכנסו לארץ באופן של יד רמה כביאתם בביאה ראשונה, והיה בוש מעצמו לבקש עזרת המלך, ולכך הוא קרא צום ותפילה שיוכלו להגיע בשלום לא"י.

(9) משבצות זהב עזרא פרק י'

ועתה יש מקוה לישראל על זאת... ובספר שפת אמת כתב: יש ללמוד מזה, כי אפילו כאשר האדם שקוע בעונותיו, כמו כאן כשנשאו נשים נכריות, אין להתיימש חס ושלום; 'יש מקוה לישראל על זאת', יש תשובה כל הכל 'וכתורה יעשה'.